List 2.

NOVICE

Tečaj XXVI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 8. januarja 1868.

Gospodarske stvari.

Ljubljansko močvirje,

kaj je bilo do leta 1830., kaj je sedaj in kaj obeta v prihodnji čas?

(Konec.)

Kako je dalje s tako pripravljenim svetom ravnati, kako ga obdelovati, da ostane vedno rodoviten in daje obilen pridelek?

Po okoliščinah je prevdariti, ali kaže osušeni svet porabiti za travnik, za njivo ali gozd.

Za travnike je pripaven svet tam, kodar je mogoče, vodo nazaj napeljavati; kajti voda je najboljši, najzdatniši pa tudi najcenejši gnoj za travnike. Gledé na to neprecenljivo korist vode treba je na tanko prevdariti, kako naj se za osušenje potrebni vodotoči izrezujejo, da bode mogoče va-nje nabrano vodo za izpeljevanje po travnikih porabiti. Le tako in edino po tej poti bode mogoče travnike na obile dohodke spraviti, in ta svet vedno puščati travniku.

Kodar ni vode, da bi se spustila čez travnik, kaže svet obrniti za njive. Od njive se navadno pričakuje veliko pridelka; ona potrebuje dosti stroškov za semena, za gnoj, za mnogotera dela. Da se ti mnogi stroški zdatno povračujejo, treba je svetu primeren kolobar o sejanji vrediti in gledati na to, da svet vedno močán in ploden ostane. Največ dela prizadeva na mahovitih njivah silni plevel. Ta se najkoristnejše odpravi s tem, da se njiva z deteljo in travnim semenom oseje, in nekoliko let v travnik pustí. Mačji rep se v to rabo posebno priporoča; on dá obilo tečne klaje, ktera se dobro prileže konjem in govedini. Ko pričenja travna rast pešati, kaže njivo spet preorati.

Po dosedanjih skušnjah se še ne dá za gotovo nasvetovati, kako naj si nasledujejo setve na mahu; vendar se je potrdilo to, da po krompirji ali turšici kaže sejati rž, po repi korenje, fižol brez gnoja. Po rži tudi še dobro vrodí ajda brez gnoja. Pšenica in ječmen plenjata dobro, ako je mahu primešanega dobro dosti cestnega blata, ilovice ali druge zemlje iz trdega svetá.

Osušeni in po gori rečenem navodu popravljeni mah se dá porabiti tudi za izrejo gozda ali sè semenom ali sajenjem. Najraje in najhitreje raste brezje, pa tudi borovje, smrečje in mecesen si dobro pomaga. Med sadnim drevjem pa najčvrsteje raste višnja. Dozdanje skušnje kažejo, da se utegne tako pogozden mah dobro splačati, ker mecesen je v 24 letih dosegel debelost osem palcev, smreka v 10 letih debelost 4 palcev.

To so izvedbe po mnogoletnih skušnjah prepričanega maharja, naznanjene sè živo željo, da bi drugi brez potratnih skušinj osušeni mah plodovit napravili.

Da pa me nihče napak ne razume in da nihče ne misli, da jez nasprotujem vsakoršnemu požiganju mahú, naj konečno še to rečem, da tisti površni mah še nikoli obdelanega svetá, kteri kakor kolter odéva spodej ležečo šoto, mora se obdelovanju iz poti spraviti in to se zgodí na najkrajši poti s požiganjem.

— l.

Gospodarske skušnje.

* Voda, v kteri se lan in konoplja godí ali namaka, ima veliko gnojno moč. Da je voda, v kteri se lan in konoplja godíta, živini škodljiva in skoro da strupena pijača, to je že davno znano, ali zakaj to? to malokdo vé. Naj povemo to, pa še nekaj druzega.

Lan in konoplja imata v svojih stèblih mnogo gnjilca in druzih neorganičnih tvarín, ktere voda, kadar se lan in konoplja godita, iz nju potegne. Te stvarí pa so zdravju zeló škodljive. Zato je nevarno živino napajati v tacih godilnicah.

In vendar je škoda za to vodo, da jo kmetovalec zavrže. In zakaj to? — zato, ker te stvarí, ki so živini škodljiva pijača, so zemljiščem posebno dober gnoj. Škoda, da gospodarji tega ne cenijo, ker ne poznajo močí njegove.

Vsakemu kmetovalcu je znano, da vse rastline, naj so žito, trava, krompir ali kar si bode, iz zemlje srkajo redivnega živeža. Al kar pšenica, koruza, krompir itd. zemlji vzame redivnih delov, to ostane v pšenici, koruzi itd. in človek ali živina jih povžije.

Al lan in konoplja nista živež človeku; njuna korist sega na drugo stran. Da dobimo prediva iz njunih stèbel, treba je leseni del ločiti od tega, kar dela nitke v predivu — in to se doseže s tem, da se lan in konoplja godíta (namakata).

Kar po takem gojenji ostane v vodi in sploh vse, kar ostane terícam lanú, je dober gnoj, ki se posebno prileže senožetim ali pa njivam, kamor se kaka trava vseje. Gnjila voda, v kteri se je lan godil, povrne zemlji skor vse, kar jej je lan vzel, kajti to, kar nam ostane kot predivo, se je večidel izredilo iz obstojnih delov zraka in pa od vlage podnebne.

Zato naj umni gospodarji nikar ne zametujejo vode, kjer so lan in konopljo godíli, pa tudi ostanke, ko sta se trla lan in konoplja, naj spravljajo s plevelom in drugo šaro na gnojni kup, da se popolnoma izgnoji in se potem kot tečen gnoj zemljiščem na korist obrne.

Národno-gospodarske stvarí.

Delo z rokami nasproti delu z mašinami.

(Konec.)

Mnoga rokodelstva se nikdar ne bojo dala po mašinah opravljati; roka bode v nekterih delih zmiraj ostala orodje, ktero vodi človeški um.

Vprašanje je po takem, kako se more rokodelec varovati, da mu mašine ne vzamejo vsega kruha?

Odgovor na to vprašanje je ta, da svoj um in svojo pamet vpreže in da ta dva vodita roko in se tako navadno rokodelstvo loči od umetnosti.

Delavca takega, kteri brez omikane pameti in brez umetalnega duhá le samo robotno ali tlačansko kako delo opravljati zná, lahko mašina ob kruh pripravi; takemu pa, čegar roko um in umetalni duh vodi, se ni tega bati. To že veljá pri delih v domačem gospodarstvu in pri kmetijstvu: za grobo perilo imamo mašine, fino perilo more le roka periče prati; sejati, mlatiti, škopo rezati se more z mašinami; drevesa cepiti, sadje obirati, grozdje trgati itd., to more le roka. Še bolj pa veljá to od obrtnistev. Če tudi imamo izvrstne mašine predilnice, si vendar predice, ki v Indii in Belgii predejo mušelinovo prejo, veliko zaslužijo, in tisoč in tisoč čipkaric (delavek, ktere čipke ali špice delajo) si na Angležkem, Francozkem, v Belgii in Švajci še dober kos kruha služi, če tudi je mnogo izvrstnih mašin čipkarnic v teh deželah. Veziljam (štikaricam), ki tako rekoč z iglico malajo, se od mašin šivaríc nimajo nič bati. Umetnim ključarjem, umetnim mizarjem, rezljarjem itd. ni treba strahú imeti pred mašinami. Kjer koli rokodelstvo prestopi v umetnost, ondi je konec mašinam; takim delom je le umetna človeška roka kos.

Kaj je tedaj dandanes rokodelcem treba, da si vkljub vsem mašinam morejo pošten kos kruha služiti?

Učiti, mikati, izobraževati se jim je treba v vseh tistih vednostih, ktere segajo v njih rokodelstvo: treba je učiti se risanja, pridobiti se dobrega okusa, učiti se mehanike, fizike in kemije in sploh vsega, kar iz tlačanskega delavca in rokodelca naredí umnega rokodelca in mislečega umetnika.

Zato pa je treba šol, kterih nam v Avstrii še zeló manjka, — treba pa je tudi, da rokodelce in gospodarje prešine ta zavest, da se je treba učiti.

Ker so tako dolgo v Avstrii zanemarjene bile učilnice za obrtnijstvo in kmetijstvo, in nismo imeli druzih šol kakor šole za nemški abece (od tod imé „nemških šol“) in pripravljajoče šole za pravoslovce, zdraviloslovce in bogoslovce, to je, tako imenovane „latinske šole“, ni čuda, da so naši obrtniki in rokodelci tako zaostali. Pa ravno zato se tudi ni čuditi, da so Francozje v tem, kar se tiče okusnega obrtnijstva, prekosili vse druge narode, kajti oni imajo šole in učilnice za te razdelke človeškega življenja že davno. In da je res tako, pričala je obrtnijska razstava, ki je lani bila v Parizu.

Zato le poduka več in več dobre volje učiti se! — in človeški umetni roki ni se treba bati, da si ne bo mogla kruha služiti.

Konkordat in pa armade.

Konkordatoborci vlečejo na dan, kar le morejo, da bi počrnili konkordat; tako brez poštenja divjajo ti ljudje, da pripisujejo njemu celó stvarí, o kterih je čisto nedolžen.

Tako je najdel nemški pražki časnik „Prager Lloyd“, ki ga je dunajski dr. Klunov „Volkswirth“ radosten ponatisnil, da konkordat je na škodo tudi kmetijstvu in obrtnijstvu, in zakaj neki? Tako-le modrujeta „Lloyd“ in „Volkswirth“: „Gospodstvo konkordatovo samo, ktero našemu cesarstvu naklada leto in dan 70 praznikov, je krivo, da je na leto za 700 milijonov gold. na zgubi, ker če ne bi teh praznikov bilo in bi kmetje in rokodelci smeli delati, bi v teh 70 praznikih pridelali in prislužili 700 milijonov gold. Rokodelec v protestantiških (luteranskih) deželah dela celo leto 313 dni očitno pred vsem svetom, o praznikih pa saj nekoliko ur pri zaprtih vratih; Avstrijanec sme le 297 dni delati, vse druge dni pa, če tudi ima dela čez glavo, ne sme, ker policija bi mu delavnico zaprla.“

Tako modrujeta ta dva časnika, ki prav očitno pred svetom kažeta kratko svojo pamet. So li naši prazniki še le od 1855. leta, ko se je konkordat ustanovil? Al ker nista tako nevedna, da tega ne bi vedela, kar vé vsak priprost človek, ki je 20 let star, zato je očitno, da le na konkordat bijeta, mislita pa na katoliško cerkev, ktera praznuje svoje praznike. In kako tèmno je v glavah teh ljudí, ki v eno mer le kričijo „več svitlobe, več svitlobe“, kaže prav očitno to, da v vsakem kraji je mnogo ljudí in v našem cesarstvu na milijone ljudí, ki bi radi delali, pa še v delavnikih nimajo dela!

Ali ne slišite siromakov, ki prosijo dela, pa ga ne dobijo? Bog daj, da se, kadar delavci stopijo na noge, ne bi maščevali ti ljudje nad norim zasmehovanjem praznikov!

Tem konkordatoborcem nasproti pa poje dunajski časnik „Allg. ill. Zeitsch. für Land- und Forstw.“ vso drugo pesem. Ta časnik pod naslovom „Das stehende Heersystem“ pa v armadah išče velike zgube delavnih močí, ter pravi med drugimi to-le: Število duš v Evropi iznaša 280 milijonov, vojakov pa 3 milijone; ako rečemo, da vsaj polovica izmed njih zmiraj le puške nosi in druzega nič ne dela, gré po takem 550 milijonov delavnih dni v zgubo. Grozovita je ta zguba, zato ta časnik naposled vse kaj druzega svetuje kakor „Volkswirth“, kteri kriči: „Proč s prazniki, proč s konkordatom“ („Fort mit dem Concordat! sei also auch unsere Losung“); on svetuje: „znižajte stroške, posebno stroške za armado, ne odtegujte pridnih rok kmetijstvu in rokodelstvu, povzdignite pridelke in izdelke; dajte soseskam samostojno gospodarstvo, dajte deželam avtonomijo itd. — in tako stroški državni ne bojo večí memo dohodkov!“

To mislimo, je pošteno rečeno; ta svèt sega v djansko življenje; tako je in nič drugače. Liberalizem konkordatoborcev, kteri pezdir vidijo v duhovnih napravah, bruna pa v državnih ne, je piškav oreh, pozlačen od zunaj, kakor so orehi, ki jih Miklavž nosi otrokom!

Družbene stvarí.

Sporočilo
o IX. seji Matičinega odbora
19. decembra 1867.

(Konec.)

Gosp. prof. Šolar naznani, da je nenadoma pregledal društveno premoženje po vpisni knjigi in pri blagajniku g. dr. Zupancu in je našel vse v tenkem redu.

Pred razpravo o knjigah pové blagajnik dr. Zupanec, koliko ima sedaj Matica premoženja, in koliko sme dati za knjige prihodnje leto.

Po tem nasvetuje dr. J. Bleiweis, da se najpred do-

ločijo knjige za prihodnje leto, po njegovi misli: a) koledar z letopisom, b) Vodnikove poezije, c) Slovenski Štajar, d) Atlant, in sicer dve oblini ali planigloba, Evropa in Avstrija, in e) Olikani Slovenec. Odbor pritrdi s pristavkom, da se a) Koledar z letopisom izdá po g. Janežičevem nasvetu s kako podobo, morebiti ranjcega prof. Debeljaka, in ako kdo za njo vé ali jo ima, naj blagovoli naznaniti to Matici. O b) Vodnikovih poezijah se je že govorilo, in prvi del je bil že vredil g. Fr. Levstik, naj se mu brž, kadar ga Matica dobí, izročí še drugi del, da ga pripravi za prihodnje leto. O c) Slov. Štajarju je pisal dr. Vošnjak, da bode mogoče vsaj prvo polovico dati ga to leto, kar odbor sprejame, vendar brez nasvetovanega posebnega zemljevida. Zastran d) Atlanta se dogovorí odbor, naj se jame dajati v nepremali obliki, vendar po denarstveni moči ali po premoženji, in prepustí se ta reč knjižnemu odseku proti temu, da mu pristopi in pomaga g. P. Kozler. Zarad e) Olikanega Slovenca pojasni prof. Marn nektere pomislike, v kterem duhu in v kaki obliki ga je mislil odsek; dr. Pogačar pa nasvetuje, naj se namesti njega izdá filosofična propedevtika ali dušeslovje, kakoršno hoče spisati g. Cigale, in nam je silo potrebna za više nauke. Dr. Bleiweis omeni, da nam je treba tudi prave toda slovenske olike, in da Matica izdá zabavno-podučno knjigo bolj za narod. Odbor se zedini v tem, naj se izdaste, ako moč, obé, in naj se prepustí „Olikan Slovenec“ g. J. Veselu, „Psihologija“ pa ali „Dušeslovje“ g. M. Cigaletu.

Dalje pritrdi odbor, da si pridobí Matica pesmi J. Vesela-Koseskega, in da vravná to reč s pesnikom samim g. dr. Bleiweis; da se spravi na svetlo Umetni Zidar, in ker sta se za-nj ponudila dva pisatelja, da si dobí odsek za izdavanje Matičinih knjig od nju osnovo, po kteri ga ta ali uni misli zdelati, in pozneje sporočí to odboru; da se pridobí slovensko-hrvaška-srbska slovnica, toda djanska, z mnogoterimi vzajemnimi zgledi, za bolj podučene Slovence, in ravno tako tudi slovensko-laška, kar se izročí omenjenemu odseku, kteri naj za vsaktero dobí sposobnega spisatelja.

Pri Slovenskem Starinarju pové prof. Marn iz pisma g. Trstenjaka, da ga v sedanjem stanu ne more dovršiti, ter nasvetuje, da se za zdaj pustí zlasti, ako sprejame odbor „Starožitnosti Šafařikove“, v kterih so tudi slovenske. Odbor pritrdi toda le po odpovedi g. pisatelja, kakor opomni dr. Bleiweis.

Pri Starožitnostih slovanskih Šafařikovih, za ktere so se ponudili štirje pisatelji, nasvetuje izmed vnanjih odbornikov g. Cigale, izmed ljubljanskih prof. Šolar, naj se knjiga — pretežka in ostaréla — opustí, dr. Costa pa, kterega podpirata zlasti dr. Bleiweis in prof. Marn, jo priporoča z ozirom na vzajemno slovansko znanstvo, in naposled obveljá g. Costov predlog, da Matica izdá „Starožitnosti slovanske na podlagi Šafařikovih po sedanjem stanu slovanske znanosti“ nasprot prof. Šolarjevemu, da se izpustí „na podlagi Šafařikovih“, — in knjižni odsek naj skrbí, da se pripravijo za ktero prihodnjih let Matici.

Na vrsto pridejo zdaj nasveti vnanjih odbornikov, in dr. Costa želí, naj se obravnavajo le tisti, ki jih podpira kteri vpričnih odbornikov. Pri glasovanji pade P. Ladislavov a), ker se bode spisovatelj „Slovanskih Starožitnosti“ tako oziral na IV. Herodotove bukve, in b), ker je že Miklosich dal nekaj v „Berílu za VIII. gimnazijalni razred“, nekaj pa v staroslovenski krestomatiji že dvakrat natisnjeni; ravno tako Majarjev, kterega ne podpira nikdo. — O g. Cigaletovem zastran slovenske literature ali vsaj bibliografije pove profesor Marn, da jo spisuje in jo hoče pozneje dati na svetlo. — Predloga g. Raičeva se ne sprejameta, ker nekaj že imamo, nekaj pa pride v neki prihodnji seji na vrsto. — Izmed g. Janežičevih se ne potrdi a) in c), s kterim naj se po dr. Costovi opombi sklene tudi dr. Kočevarjev predlog št. 6., ker se godí to po časnikih, društvenem letopisu in drugih knjigah, b) ker jih imamo; sprejame pa se d) Schödlerjeva knjiga: „Buch der Natur“, ker jo zlasti priporoča profesor Šolar, in knjižnemu odseku se izročí, da preskrbí, kar je treba. — Dr. Ulagov nasvet priporoča prof. Marn, naj se sprejame, prof. Šolar pa nasvetuje, naj Matica namesto dogmatike izdá vse „veronaučne knjige za gornjo gimnazijo“, ki bi bile tudi bolj za olikane; toda po razgovoru, kterega so se vdeleževali gg. Costa, Šolar, Bleiweis, Jeran in Marn, poslednji nasvet pade, uni pa, da se „sprejame poljudna verna ali dogmatika slovenski obdelana po Jirsikovi“, ki jo imajo že tudi Hrvatje, obveljá, predlog vendar, naj se že zdaj vvrstí prej omenjenim knjigam, kterih Matica želí, ostane v manjini.

Na to bere dr. Costa nasvet zastran naučnega slovarja, ki ga je odsek bil sprejel. Ker je ta nasvet silo važen, omeni prof. Marn, naj se vsa osnova natisne v „Novicah“ in naj bode razprava o tem v prihodnji seji, kar odbor soglasno sprejame. (Nasvet dr. Costov je bil natisnjen v zadnjem listu lanskih „Novic.“)

Zastran dr. Ulagovega predloga o spremembi društvenih pravil in o vélikem zboru nasvetuje dr. Costa, da se voli za to odsek, ki naj po sedanji društveni postavi in po razodetih vošilih dr. Ulaga in druzih vravná pravila in poroča o tem v kteri naslednjih sej, in voljeni so bili gg. dr. Toman, Costa, Bleiweis, Zupanec in prof. Šolar.

Naposled nasvetuje še dr. Costa, naj si Matica izvoli za častnega uda slavnega českega prof. g. J. Purkyně, kteri je v kratkem obhajal svoj 80. rojstni dan, in so mu čestitali skor vsi Slovani, kar odbor tem raji storí, ker ima sedaj priliko, dati znamenje svoje hvaležne vzajemnosti tudi českí Matici, ktera je naši poslala tolikanj mnogo cenjenih knjig. Volitev se naj po telegrafu naznani slavnemu starčeku. Slava!

Slovstvene stvari.

Slovniške drobtine.

Spisal Cigale.

(Konec.)

Pa poreče kdo: Ti, kteri pišejo drugače, niso pazno poslušali naroda, kako on govorí. Ali kdo bode verjel, da bi rečeno pravilo, ako bi zares bilo v narodnem govoru, ušlo bilo nepokvarjenemu ušesu Dositeja Obradovića, Vuk Štefanovića, Daničića itd., da slovenskih in drugih slovanskih pisateljev ne omenim.

Meni zlasti, ki pa nikakor ne branim devati v nekih primerih in padežih rodivnik tudi pred samostavnik, zdi se stanovitno tako pokladanje istega jako posiljeno, evropskemu načinu mišljenja protivno, nenaravno, da ne rečem nenárodno.*) Ne imaje priložnosti, da bi pazil, kako se prav za prav slovenski národ ravná v tej reči, rekel bi jaz vendar to, da je (— če ni nikak tuj vpliv v tem —) utegnilo iz slovenske navade, po kteri se pridevniki, torej tudi svojivniki

*) Prim: Ausschuss-Sitzungs-Protokoll, Vorstands-Stellvertreter.

Pis.

*

(adj. poss.) postavljajo najraje pred samostavnik, priti to, da se tudi rodivnik, v kterega lahko preskoči svojivni pridevnik, deva pred-enj. In zato se mi pozdeva, da gre ta besedni red utesniti (omejiti) na tisti krog, v kterem imajo svojivni pridevniki domovinsko pravico.

Treba je pa še imeti pred očmí razloček med prvim in drugimi padeži. Če je dobro rečeno, na pr.: Prišel je našega soseda sin; rekel je mojega brata hlapec; to je moje sestre suknja; ne bode se več dobro podalo, če hočem povedati kaj takega: Nisem videl našega soseda sina; slišal sem od mojega brata hlapca; to je ostanek od moje sestre suknje. Ni treba razlagati na široko, v čem je tu neprilika, vsak jo mahom čuti. Po vsakem mislim jaz, da se rodivniki morajo postavljati prvič za takimi samostavniki, kteri rečém telesno veličino omejujejo, kolikost in množino odmerjajo, na pr. kraj morja; na dnu morja; konec vasi; število ljudí (pomisli tu sploh na številnike), voz sená itd.; drugič za glagolniki (subst. verbal.), zlasti tistimi, pri kterih se četrti padež, ki ga hoče glagol imeti, spreminja v drugi padež, na pr. zidanje hiše; stvarjenje svetá, pisanje zgodovine. Tudi bode bolje držati se tega reda, ki ga priporoča slovanska večina, pri rodivniku osebka in predmeta, o kterem učí Janežičeva slovnica (II. J.) v §§. 382 in 383. — Pa končajmo to; jaz se zadovoljavam z dokazom, da bi takova pisava Jugoslovanov ne primaknila ene k drugim, temuč še razmaknila jih.

In ker nam je bližati se drugim zlasti južnim najmanj pokvarjenim bratom, bodi mi dopuščeno ponoviti še enkrat, kar sem že svetoval v „Novicah“ in kar svetuje tudi g. Žepič, naj bi, to je, pisatelji (zlasti Matice slovenske) ostali pri dozdanji pisavi: ga, jih, namesti: je, je.

Ta novina (ali starina) po moji sodbi ne veljá nič: 1. ker je do malega vsem Slovencem (vsaj po veliki večini) neznana; 2. ker je popolnoma neznana tudi drugim Slovanom, *) zlasti pa Srbo-Hrvatom, Rusom in Bolgarjem; 3. ker ne ločí ednine od množine; 4. ker ušesa žali tem bolj v slovenščini, ki za minuli čas ima edini: je bil, je delal, niti more, kakor Čeh ali Rus, izpustiti pomožni glagol je.

Na dokaz blagoglasja in prileżnosti naj navedem nekaj primerov.

Kaj dela dete z jabelkom? Je je (t. j. jé ga). Čemu hlapcu pivo? Pije je (hoče reči: pije ga). Kam je sestra dela mleko? Izpila je je (nam. ga je). Kje so ovce? Ovčar je je izgubil (nam. jih je). Kje so teleta? (Po Janežiči) Dekla je je zagnala na vrt, (po Levstiku, ker tako hoče staroslovenščina), dekla ja je zagnala.

Če mi poreče kdo: Ali tako je vendar prav! to ga vprašam: kaj je prav? Mar ni prav, kar ustrezaje blagoglasju popolnoma odgovarja namenu vsakega ljudskega govora? niso li vsakovrstni oziri ali da tako rečem, kompromisi navadni tudi pri olikanih jezikih? Komu ustrežete s tako slovniško posebnostjo? Kaj vam pomore, če ga tudi dobote, to slavno izpričevalo, da se zdanja slovenščina lepo ujema z nekdanjo, če ujemaje se mora odstopati od narodnega in od jezika živečih soplemenikov? Ogibajmo se vsakega partikularizma!

---

*) Čehi res pišejo je, je, vendar v ednini za es v četrtem padeži govoré: ho; Poljaki pa pišejo samo v množini pri neživih stvaréh: je, sicer pa: go, ich; vendar pa kakofonije v teh dveh narečjih ni morebiti, ker izpuščajo pri deležniku pomožni glagol: je.
Pis.

Čast poštenim siromakom!

Kdor s'romake zaničuje,
Naj ta pesem ga učí,
Potem naj se povzdiguje,
Ako ima kaj močí.
Čast poštenim siromakom,
Ki sramote ne zgubé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi žido vsi nosili,
Kdo pa suknje bukove?
Žlahne robe si vošili,
Kam bi djali pa grobe?
Čast poštenim siromakom,
Ki za blišom ne drvé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vsak si hišo stavil,
Kje bi vzelo se kamnje?
Eden druzega bi davil
Za selišče in mejé.
Čast poštenim siromakom,
Ki po tujem krog čipé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Kdo bi ležal še na slami,
Ko bi vsak bil perja kos?
Kje bi vzeli se purani
Piške, race, tolsta gos?
Čast poštenim siromakom
Ki na slami lahko spé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vsi se truda bali,
Kdo obdelal bi zemljo?
Kje ženjice bi jemali
Ko bi vse vse žlahno b'lo?
Čast poštenim siromakom,
Ki se truda ne bojé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vsi se odkupili,
Kdo bi bil potem vojak?
Fante bi iz trte vili
Revež je zato prvak!
Čast poštenim korenjakom,
Ki za trone krvavé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vsi učeni bili,
Kje bi bila priprostost?
Modri modre bi učili
In zagrizla se modrost!
Čast poštenim siromakom,
Ki v modrosti ne slavé
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi dečve sploh imele
Dote po več tavžentov,
Joj, kako bi se prevzele
Kdo bil mož 'zmed revežev?
Čast poštenim siromakom,
Ki so ubožne jim ljubé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vse šampanca pilo,
Dragi vi nogradniki,
Vam bi slabo se godilo,
Vi b'li kmalu revčeki!
Čast poštenim siromakom,
Ki pijejo kar dobé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

V. Kurnik, stolar v Ljubljani.

Zabavno berílo.

Deklica bolj zvita nego car.

Pripovedka.

Živel je svoje dni ubožen mož v borni kočici od miloščine radodarnih ljudí. Imel je pak lepo hčerko jako prebrisane glavice; ona je učila malo pa malo svojega očeta tako brihtno govoriti, da se je čudil celó car, ko ga pride ubog mož nekega dne miloščine prosit, ter ga vprašal, kje da se je učil tako modrijanstvo? „Nikjer drugej ne, kakor pri svoji hčerki“ — odgovorí prosti ubožec.

Radovedni car se hoče sam prepričati tega. Ukaže tedaj svojemu strežaju, naj odšteje kmetiču 30 jajec, pa mu velí, naj njegova hčerka iz njih izredí 30 piščet. Ako ne storí, kar zahteva car, gorjé mu in hčeri njegovi! Starček prične milo jokati se, kajti zapazil je brž, da jajca so kuhana. Prišedši na dom pové svoji hčeri s težkim srcem carovo povelje. Ona pa mu reče, naj gré le spat brez skrbí, kajti vse se bode dobro končalo.

Ko je oče spal, vzame hčerka lonec, nasuje ga z bobom in nalije z vodo ter pristavi k ognji. Drugi dan pa dá očetu kuhani bob rekši mu, naj gré brž na polje, mimo kterega ima danes car na lov iti. Kedar bode car blizo poljá, naj prične bob saditi glasno klicaje: „Bog daj srečo in svoj blagoslov, da bi moj kuhani bob dobro rastel in rodil stoteren sad.“ In ako bi car

poprašal, kako je to mogoče, da bi kuhan bob rastel in sad rodil, naj mu reče, ravno tako lahko, kakor se piščeta izvalijo iz kuhanih jajec.

Mož storí, kakor mu zvita hčerka veleva. Vzame motiko pa gré na polje blizo ceste. Videč cara mimo iti, začne brzo bob saditi, glasno klicaje: „Bog daj srečo in svoj blagoslov, da bi moj kuhani bob rastel dobro in rodil stoteren sad.“ — Car čuvši te besede, postane in vpraša: kako je to mogoče, da bi kuhan bob rastel? Kmetič mu pa odgovorí: „Milostljivi car! ravno tako, kakor da se iz kuhanih jajec izvalijo piščeta“.

Car brž ugane, kdo si je to zvijačo izmislil, da bi pa zvito deklico še dalje skušal, zapové, naj se dá možu prav majhen snopič lanú s poveljem, da ga nese svoji hčeri in jej reče: „Ta lan pošlje ti car, da mu narediš iz njega toliko platna, kolikor ga potrebuje za obleko svojih vojakov; ako ne storiš, kar zahteva, izgubila bodeš glavo!“

Moža je zeló skrbelo to povelje. Klavern gré z lanom pod pazduho na svoj dom. Ko je pa hčeri povedal, kaj se je zgodilo, zopet ga ona tolaži velé mu, naj gré le mirno počivat, kajti v tem carovem povelji ni nič hudega.

Drugi dan dá deklica očetu majhen koščęk lesá rekoč: „nesite ta les k našemu caru in recite mu, da ga ponižno prosim, naj mi dá narediti iz njega kolovrat in statve; storila bom potem tudi jaz, kar mi je ukazal.

Tudi to stori stari oče. Ko pa pride z omenjenim poročilom do cara, se ta še bolj čudi zviti kmetiški deklici. — Da bi jo še dalje skušal, podelí car kmetu svoj najlepši kozarec rekoč: „Ta kozarec daj svoji hčeri in jej reci, da mora ž njim morje do zadnje kapljice izprazniti. Ako ne stori, kakor ukažem, gorjé tebi in tvoji hčeri!“

Sedaj je bil kmetič še bolj otožen, kot prvekrati. Domu prišedši pripoveduje s solznimi očmí, kaj mu je car ukazal. Hčerka pa vesela tolaži očeta rekoč: ne belite si glave zarad tega; idite le mirno počivat in pustite to skrb meni.

Drugo jutro dá hčerka svojemu očetu funt prediva in nekoliko smole velé mu: „Idite k caru in recite mu, da mu svetujem, naj zamaší s tem studence in izvire rek, kar jih je po vsem svetu, in rada bom potem storila, kar mi ukazuje.“

Oče storí zopet, kakor mu je hčerka velevala. Ko car začuje, kar mu je priprosta deklica naročila, reče kmetu: „Vaša deklica je veliko bolj modra in zvita nego jaz sam; pripeljite jo k meni, da jo vidim.“

Deklica pride pred cara; on jo nagovorí: „Draga moja, povej mi, kaj se na svetu najdalje sliši?“ — Deklica se začudi in pravi: „Kako to, da vaša carska svitlost tega ne vé? Grom in pa laž!“

Odgovor se je caru tako dopadel, da vpraša deklico, ako ne bi hotela biti njegova sopruga (žena)?

Deklica pade na koleni rekoč: „Vaša milost zapoveduje, in jaz moram ubogati. Samo eno prošnjo imam do Vašega Veličanstva in ta je, da mi daste lastnoročno pisanje, v kterem me zagotovite, da si, ako bi se kedaj pripetilo, da ne bi smela več pri Vas bivati, smem iz Vaše carske palače vzeti, kar mi je najljubše na svetu.“

Car jej naredí zaželeno pismo, in priprosta kmetiška deklica bila je njegova sopruga.

Veliko let živela sta v prisrčni ljubezni in zadovoljnosti. Prišla pa je dôba, da caru ženka njegova ni več dopadala. Nekega dne jej celó reče: „Ne trpim te dalje pri sebi; idi, kamor ti je drago!“ — A ona mu odgovorí: „Ubogala bodem, kar mi velevaš, samo to te prosim, da mi dovoliš, da ostanem še do jutra pri tebi.“

Car dovoli. Na večer pa nalije ona najlepši carov kozarec z vinom, kteremu je skrivaje prilila sok nekega zelišča. To pijačo ponudi caru rekoč: „Pij, dragi moj, še enkrat iz rok svoje sopruge in potem — z Bogom! Jutri zarano grem iz tvoje palače, a zagotavljam te, da bodem veliko srečneja, nego sem bila na dan najine zaročbe.“

Komaj car izprazni napolnjeni kozarec, postale mu so očí težke, nasloni se na mizo in trdo zaspí. Med spanjem ga prime carica in ga nese na voz, ki je stal že pripravljen pred carskim dvorom. Konji zdrčijo in carica odpelje se s carom do neke lepo izdelane utice, ki je bila že davno popred v ta namen pripravljena.

Car prebudivši se vpraša srdito, kako da je prišel na ta kraj? „Jaz sem te sabo vzela“ — odgovorí mu carica smehljaje. — „In zakaj si to storila? ali ti nisem ukazal, da se mi pobereš izpred očí“ — zagodrnja srdito car. — Na to mu pa ona podá pismo, ki ga je car sam pred zaročbo pisal in mu reče: „Res je, kar si ravno rekel; al to pismo, ki ga je pisala tvoja lastna roka, daje mi pravico, da si vzamem iz tvoje carske palače, kar je meni najljubše na svetu. Storila sem, kakor mi pravica veleva in vzela sem — tebe; kajti Ti si mi najljubši na svetu!“

Car te besede začuvši prisega pri živem Bogu, da se nikdar več ne loči od žene, ki mu je tako iz srca udana in pa tako modra. Objame jo ter se podá ž njo zopet nazaj v svojo carsko palačo in živela sta odslej še veliko let skupaj srečna in zadovoljna, dokler ju ni požela smrt, kakor ženjica dva pšenična klasova, obadva naenkrat.

Ivan Tomšić.

Dopisi.

V Londonu 30. dec. — Prošlo leto bilo je polno dogodkov, a novo nastopi z nasledki njihovimi, kteri bodo še menda večega pomena. „Reform Bill“ se je dognala; bilo je mnogo političnih in drugih demonstracij, mnogo smrtnih kazen, in jetnišnice so se zeló polnile. Fenianski punt od dne do dne huji prihaja, in ta dela zdaj res največi strah po vsi Britanii, ki dolgo ni nič o kaki prekucii znala. Mislila je vlada strah s strahom pregnati, in zato je v Manchestru 3 Feniance, izmed kterih je bojda eden nekega policaja vstrelil, dala obesiti; a s tem je v ogenj le še olja vlila; Fenianci in v obče vsi celtiški Irčani so se še bolj zagrizli; bile so zato povsodi demonstracije in pogrebške procesije za „umorjene domoljube“ v Manchestru, in iz tega izvira tudi zadnja strašna dogodba v Londonu, da je razkačena fenianska stranka vsula in zažgala pod obzidjem londonske jetnišnice smodnika v ta namen, da bi dva jetnika Fenianca iz ječe rešila, s tem pa se je še več druzih hiš porušilo, mnogo ljudí pobilo ali hudo poškodovalo. Ta dogodba je silen srd do Feniancev izbudila in sovraštvo se žari na obeh straneh veče: bolj ko se Angleži srdijo, bolj si Celti prizadevajo jih še huje dražiti. Ker se je na Irskem postava „Habeas Corpus“*) odstranila in tako revolucija potlačila, preselili so se ustajniki na Angležko, da tukaj tem lože ogenj podpihavajo. Zato, ker je tukaj zdaj res silen strah pred Fenianci, se govorí, da bo tudi na Angležkem začasno postava „Habeas Corpus“ prenehala; al do tega menda vendar ne pride. — Ravno pred božičem bila je

*) „Habeas corpus“ je postava na Angleškem, ki varuje prostost vsake osebe na Angleškem tako, da vlada ne sme nobenega Angleža zapreti, ako zapora ne vpravičuje postava.

(adj. poss.) postavljajo najraje pred samostavnik, priti to, da se tudi rodivnik, v kterega lahko preskoči svojivni pridevnik, deva pred-enj. In zato se mi pozdeva, da gre ta besedni red utesniti (omejiti) na tisti krog, v kterem imajo svojivni pridevniki domovinsko pravico.

Treba je pa še imeti pred očmí razloček med prvim in drugimi padeži. Če je dobro rečeno, na pr.: Prišel je našega soseda sin; rekel je mojega brata hlapec; to je moje sestre suknja; ne bode se več dobro podalo, če hočem povedati kaj takega: Nisem videl našega soseda sina; slišal sem od mojega brata hlapca; to je ostanek od moje sestre suknje. Ni treba razlagati na široko, v čem je tu neprilika, vsak jo mahom čuti. Po vsakem mislim jaz, da se rodivniki morajo postavljati prvič za takimi samostavniki, kteri rečém telesno veličino omejujejo, kolikost in množino odmerjajo, na pr. kraj morja; na dnu morja; konec vasi; število ljudí (pomisli tu sploh na številnike), voz sená itd.; drugič za glagolniki (subst. verbal.), zlasti tistimi, pri kterih se četrti padež, ki ga hoče glagol imeti, spreminja v drugi padež, na pr. zidanje hiše; stvarjenje svetá, pisanje zgodovine. Tudi bode bolje držati se tega reda, ki ga priporoča slovanska večina, pri rodivniku osebka in predmeta, o kterem učí Janežičeva slovnica (II. J.) v §§. 382 in 383. — Pa končajmo to; jaz se zadovoljavam z dokazom, da bi takova pisava Jugoslovanov ne primaknila ene k drugim, temuč še razmaknila jih.

In ker nam je bližati se drugim zlasti južnim najmanj pokvarjenim bratom, bodi mi dopuščeno ponoviti še enkrat, kar sem že svetoval v „Novicah“ in kar svetuje tudi g. Žepič, naj bi, to je, pisatelji (zlasti Matice slovenske) ostali pri dozdanji pisavi: ga, jih, namesti: je, je.

Ta novina (ali starina) po moji sodbi ne veljá nič: 1. ker je do malega vsem Slovencem (vsaj po veliki večini) neznana; 2. ker je popolnoma neznana tudi drugim Slovanom, *) zlasti pa Srbo-Hrvatom, Rusom in Bolgarjem; 3. ker ne ločí ednine od množine; 4. ker ušesa žali tem bolj v slovenščini, ki za minuli čas ima edini: je bil, je delal, niti more, kakor Čeh ali Rus, izpustiti pomožni glagol je.

Na dokaz blagoglasja in prileżnosti naj navedem nekaj primerov.

Kaj dela dete z jabelkom? Je je (t. j. jé ga). Čemu hlapcu pivo? Pije je (hoče reči: pije ga). Kam je sestra dela mleko? Izpila je je (nam. ga je). Kje so ovce? Ovčar je je izgubil (nam. jih je). Kje so teleta? (Po Janežiči) Dekla je je zagnala na vrt, (po Levstiku, ker tako hoče staroslovenščina), dekla ja je zagnala.

Če mi poreče kdo: Ali tako je vendar prav! to ga vprašam: kaj je prav? Mar ni prav, kar ustrezaje blagoglasju popolnoma odgovarja namenu vsakega ljudskega govora? niso li vsakovrstni oziri ali da tako rečem, kompromisi navadni tudi pri olikanih jezikih? Komu ustrežete s tako slovniško posebnostjo? Kaj vam pomore, če ga tudi dobote, to slavno izpričevalo, da se zdanja slovenščina lepo ujema z nekdanjo, če ujemaje se mora odstopati od narodnega in od jezika živečih soplemenikov? Ogibajmo se vsakega partikularizma!

---

*) Čehi res pišejo je, je, vendar v ednini za es v četrtem padeži govoré: ho; Poljaki pa pišejo samo v množini pri neživih stvaréh: je, sicer pa: go, ich; vendar pa kakofonije v teh dveh narečjih ni morebiti, ker izpuščajo pri deležniku pomožni glagol: je.
Pis.

Čast poštenim siromakom!

Kdor s'romake zaničuje,
Naj ta pesem ga učí,
Potem naj se povzdiguje,
Ako ima kaj močí.
Čast poštenim siromakom,
Ki sramote ne zgubé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi žido vsi nosili,
Kdo pa suknje bukove?
Žlahne robe si vošili,
Kam bi djali pa grobe?
Čast poštenim siromakom,
Ki za blišom ne drvé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vsak si hišo stavil,
Kje bi vzelo se kamnje?
Eden druzega bi davil
Za selišče in mejé.
Čast poštenim siromakom,
Ki po tujem krog čipé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Kdo bi ležal še na slami,
Ko bi vsak bil perja kos?
Kje bi vzeli se purani
Piške, race, tolsta gos?
Čast poštenim siromakom
Ki na slami lahko spé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vsi se truda bali,
Kdo obdelal bi zemljo?
Kje ženjice bi jemali
Ko bi vse vse žlahno b'lo?
Čast poštenim siromakom,
Ki se truda ne bojé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vsi se odkupili,
Kdo bi bil potem vojak?
Fante bi iz trte vili
Revež je zato prvak!
Čast poštenim korenjakom,
Ki za trone krvavé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vsi učeni bili,
Kje bi bila priprostost?
Modri modre bi učili
In zagrizla se modrost!
Čast poštenim siromakom,
Ki v modrosti ne slavé
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi dečve sploh imele
Dote po več tavžentov,
Joj, kako bi se prevzele
Kdo bil mož 'zmed revežev?
Čast poštenim siromakom,
Ki so ubožne jim ljubé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

Ko bi vse šampanca pilo,
Dragi vi nogradniki,
Vam bi slabo se godilo,
Vi b'li kmalu revčeki!
Čast poštenim siromakom,
Ki pijejo kar dobé,
Čast poštenim siromakom,
Ki od žuljev rok živé!

V. Kurnik, stolar v Ljubljani.

Zabavno berílo.

Deklica bolj zvita nego car.

Pripovedka.

Živel je svoje dni ubožen mož v borni kočici od miloščine radodarnih ljudí. Imel je pak lepo hčerko jako prebrisane glavice; ona je učila malo pa malo svojega očeta tako brihtno govoriti, da se je čudil celó car, ko ga pride ubog mož nekega dne miloščine prosit, ter ga vprašal, kje da se je učil tako modrijanstvo? „Nikjer drugej ne, kakor pri svoji hčerki“ — odgovorí prosti ubožec.

Radovedni car se hoče sam prepričati tega. Ukaže tedaj svojemu strežaju, naj odšteje kmetiču 30 jajec, pa mu velí, naj njegova hčerka iz njih izredí 30 piščet. Ako ne storí, kar zahteva car, gorjé mu in hčeri njegovi! Starček prične milo jokati se, kajti zapazil je brž, da jajca so kuhana. Prišedši na dom pové svoji hčeri s težkim srcem carovo povelje. Ona pa mu reče, naj gré le spat brez skrbí, kajti vse se bode dobro končalo.

Ko je oče spal, vzame hčerka lonec, nasuje ga z bobom in nalije z vodo ter pristavi k ognji. Drugi dan pa dá očetu kuhani bob rekši mu, naj gré brž na polje, mimo kterega ima danes car na lov iti. Kedar bode car blizo poljá, naj prične bob saditi glasno klicaje: „Bog daj srečo in svoj blagoslov, da bi moj kuhani bob dobro rastel in rodil stoteren sad.“ In ako bi car

poprašal, kako je to mogoče, da bi kuhan bob rastel in sad rodil, naj mu reče, ravno tako lahko, kakor se piščeta izvalijo iz kuhanih jajec.

Mož storí, kakor mu zvita hčerka veleva. Vzame motiko pa gré na polje blizo ceste. Videč cara mimo iti, začne brzo bob saditi, glasno klicaje: „Bog daj srečo in svoj blagoslov, da bi moj kuhani bob rastel dobro in rodil stoteren sad.“ — Car čuvši te besede, postane in vpraša: kako je to mogoče, da bi kuhan bob rastel? Kmetič mu pa odgovorí: „Milostljivi car! ravno tako, kakor da se iz kuhanih jajec izvalijo piščeta“.

Car brž ugane, kdo si je to zvijačo izmislil, da bi pa zvito deklico še dalje skušal, zapové, naj se dá možu prav majhen snopič lanú s poveljem, da ga nese svoji hčeri in jej reče: „Ta lan pošlje ti car, da mu narediš iz njega toliko platna, kolikor ga potrebuje za obleko svojih vojakov; ako ne storiš, kar zahteva, izgubila bodeš glavo!“

Moža je zeló skrbelo to povelje. Klavern gré z lanom pod pazduho na svoj dom. Ko je pa hčeri povedal, kaj se je zgodilo, zopet ga ona tolaži velé mu, naj gré le mirno počivat, kajti v tem carovem povelji ni nič hudega.

Drugi dan dá deklica očetu majhen košček lesá rekoč: „nesite ta les k našemu caru in recite mu, da ga ponižno prosim, naj mi dá narediti iz njega kolovrat in statve; storila bom potem tudi jaz, kar mi je ukazal.

Tudi to stori stari oče. Ko pa pride z omenjenim poročilom do cara, se ta še bolj čudi zviti kmetiški deklici. — Da bi jo še dalje skušal, podelí car kmetu svoj najlepši kozarec rekoć: „Ta kozarec daj svoji hčeri in jej reci, da mora ž njim morje do zadnje kapljice izprazniti. Ako ne stori, kakor ukažem, gorjé tebi in tvoji hčeri!“

Sedaj je bil kmetič še bolj otožen, kot prvekrati. Domu prišedši pripoveduje s solznimi očmí, kaj mu je car ukazal. Hčerka pa vesela tolaži očeta rekoč: ne belite si glave zarad tega; idite le mirno počivat in pustite to skrb meni.

Drugo jutro dá hčerka svojemu očetu funt prediva in nekoliko smole velé mu: „Idite k caru in recite mu, da mu svetujem, naj zamaší s tem studence in izvire rek, kar jih je po vsem svetu, in rada bom potem storila, kar mi ukazuje.“

Oče storí zopet, kakor mu je hčerka velevala. Ko car začuje, kar mu je priprosta deklica naročila, reče kmetu: „Vaša deklica je veliko bolj modra in zvita nego jaz sam; pripeljite jo k meni, da jo vidim.“

Deklica pride pred cara; on jo nagovorí: „Draga moja, povej mi, kaj se na svetu najdalje sliši?“ — Deklica se začudi in pravi: „Kako to, da vaša carska svitlost tega ne vé? Grom in pa laž!“

Odgovor se je caru tako dopadel, da vpraša deklico, ako ne bi hotela biti njegova sopruga (žena)?

Deklica pade na koleni rekoč: „Vaša milost zapoveduje, in jaz moram ubogati. Samo eno prošnjo imam do Vašega Veličanstva in ta je, da mi daste lastnoročno pisanje, v kterem me zagotovite, da si, ako bi se kedaj pripetilo, da ne bi smela več pri Vas bivati, smem iz Vaše carske palače vzeti, kar mi je najljubše na svetu.“

Car jej naredí zaželeno pismo, in priprosta kmetiška deklica bila je njegova sopruga.

Veliko let živela sta v prisrčni ljubezni in zadovoljnosti. Prišla pa je dôba, da caru ženka njegova ni več dopadala. Nekega dne jej celó reče: „Ne trpim te dalje pri sebi; idi, kamor ti je drago!“ — A ona mu odgovorí: „Ubogala bodem, kar mi velevaš, samo to te prosim, da mi dovoliš, da ostanem še do jutra pri tebi.“

Car dovoli. Na večer pa nalije ona najlepši carov kozarec z vinom, kteremu je skrivaje prilila sok nekega zelišča. To pijačo ponudi caru rekoč: „Pij, dragi moj, še enkrat iz rok svoje sopruge in potem — z Bogom! Jutri zarano grem iz tvoje palače, a zagotavljam te, da bodem veliko srečneja, nego sem bila na dan najine zaročbe.“

Komaj car izprazni napolnjeni kozarec, postale mu so očí težke, nasloni se na mizo in trdo zaspí. Med spanjem ga prime carica in ga nese na voz, ki je stal že pripravljen pred carskim dvorom. Konji zdrčijo in carica odpelje se s carom do neke lepo izdelane utice, ki je bila že davno popred v ta namen pripravljena.

Car prebudivši se vpraša srdito, kako da je prišel na ta kraj? „Jaz sem te sabo vzela“ — odgovorí mu carica smehljaje. — „In zakaj si to storila? ali ti nisem ukazal, da se mi pobereš izpred očí“ — zagodrnja srdito car. — Na to mu pa ona podá pismo, ki ga je car sam pred zaročbo pisal in mu reče: „Res je, kar si ravno rekel; al to pismo, ki ga je pisala tvoja lastna roka, daje mi pravico, da si vzamem iz tvoje carske palače, kar je meni najljubše na svetu. Storila sem, kakor mi pravica veleva in vzela sem — tebe; kajti Ti si mi najljubši na svetu!“

Car te besede začuvši prisega pri živem Bogu, da se nikdar več ne loči od žene, ki mu je tako iz srca udana in pa tako modra. Objame jo ter se podá ž njo zopet nazaj v svojo carsko palačo in živela sta odslej še veliko let skupaj srečna in zadovoljna, dokler ju ni požela smrt, kakor ženjica dva pšenična klasova, obadva naenkrat.

Ivan Tomšić.

Dopisi.

V Londonu 30. dec. — Prošlo leto bilo je polno dogodkov, a novo nastopi z nasledki njihovimi, kteri bodo še menda večega pomena. „Reform Bill“ se je dognala; bilo je mnogo političnih in drugih demonstracij, mnogo smrtnih kazen, in jetnišnice so se zeló polnile. Fenianski punt od dne do dne huji prihaja, in ta dela zdaj res največi strah po vsi Britanii, ki dolgo ni nič o kaki prekucii znala. Mislila je vlada strah s strahom pregnati, in zato je v Manchestru 3 Feniance, izmed kterih je bojda eden nekega policaja vstrelil, dala obesiti; a s tem je v ogenj le še olja vlila; Fenianci in v obče vsi celtiški Irčani so se še bolj zagrizli; bile so zato povsodi demonstracije in pogrebške procesije za „umorjene domoljube“ v Manchestru, in iz tega izvira tudi zadnja strašna dogodba v Londonu, da je razkačena fenianska stranka vsula in zažgala pod obzidjem londonske jetnišnice smodnika v ta namen, da bi dva jetnika Fenianca iz ječe rešila, s tem pa se je še več druzih hiš porušilo, mnogo ljudí pobilo ali hudo poškodovalo. Ta dogodba je silen srd do Feniancev izbudila in sovraštvo se žari na obeh straneh veče: bolj ko se Angleži srdijo, bolj si Celti prizadevajo jih še huje dražiti. Ker se je na Irskem postava „Habeas Corpus“*) odstranila in tako revolucija potlačila, preselili so se ustajniki na Angležko, da tukaj tem lože ogenj podpihavajo. Zato, ker je tukaj zdaj res silen strah pred Fenianci, se govorí, da bo tudi na Angležkem začasno postava „Habeas Corpus“ prenehala; al do tega menda vendar ne pride. — Ravno pred božičem bila je

*) „Habeas corpus“ je postava na Angleškem, ki varuje prostost vsake osebe na Angleškem tako, da vlada ne sme nobenega Angleža zapreti, ako zapora ne vpravičuje postava.

v Londonu, kakor vsako drugo leto, živinska razstava „Cattle Show“, ob enem pa tudi razstava poljskih pridelkov in orodja za poljedelstvo in vrtnarstvo. Živina je bila kaj lepa, posebno pa ovce in voli; vol (plemeni bik „breeder“), kteremu se je prvo darilo in medalja dala, bilo je govedo, da mu nisem še nikdar para videl; ovác je bilo tudi jako odličnih. Pa v obče se je preveč pitana živina razstavila, a to najbolj svinje. — Mnogo zanimivega orodja je bilo za poljedelstvo kakor v obče za kmetijske potrebe. O tem pa menda drugikrat kaj več omenim. Vrtnarji razstavljali so zelne glave po poldrug čevelj debele, kakor tudi repo in korenje neznane velikosti. — Božič je prošel mirno, samo mnogo nesreč na ulicah se je prigodilo; kajti megla je bila taka, da podnevi kakor ponoči so vozniki (fijakarji) z največo težavo vozili, ali pa so celó prenehali z vožnjo.

Iz Gradca 1. jan. — Časnik štajarske kmetijske družbe, ki je 16 let izhajal pod naslovom „Wochenblatt der k. k. LWG.“, je ob novem letu nehal izhajati in na njegovo mesto stopi drug nemški tedenik pod imenom „Steierischer Landbote“, ki ga udje kmetijske družbe brezplačno dobivajo. Prof. dr. Hlubek, ki je zgolj znanstveni „Wochenblatt“ dobro vredoval — to moramo tudi mi priznati, ki smo si ž njim o národnih zadevah strogi nasprotniki — pripoveduje vzrok, da ta časnik prestane, v poslednjem listu tako-le: „S tem listom neha izhajati ta časnik, kteremu sem 16 let vrednik bil. Ker sedanji čas, ko se vsak s politiko ali národnimi zadevami pečá, za samo znanstvene časnike ljudje malo marajo, zato je glavni odbor soglasno z občnim zborom sklenil, izdajati nov kmetijsk časnik, ki se bode vtikal tudi v druge*) in ne samo v kmetijske zadeve.“

Iz Maribora. — Naša čitalnica je občni zbor, ki je bil na 29. dec. 1867. l. napovedan, preložila na nedeljo 12. dne t. m. ob ½ 8. zvečer, in ga po pravilih tudi tukaj naznanjam. Predsedništvo.

Iz Sevnice na Štaj. — V nedeljo 29. dec. l. l. zvečer je imela tukajšna čitalnica svoj letni zbor. Radostni naznanjamo, da so v odbor bili izvoljeni možje, o kterih smo prepričani, da bodo čitalnico vodili po pravi poti in prizadevali si v to, da se odstranijo vse overe, ki so jo zadržavale preteklo leto v njenem napredovanju. Izvoljeni so bili: gosp. Alojzi Lenček, posestnik in državni poslanec iz Blance za predsednika, gosp. Franc Braunseis, trgovec v Sevnici za podpredsednika, gosp. dr. J. Razlag, odvetnik in deželni poslanec v Brežicah, in gosp. Drag. Ripšl, župnik v Loki za odbornika, g. Jakob Kavčič, c. k. okrajni uradnik v Sevnici za blagajnika, gosp. Mijo Starkel, sodnijski pisar v Sevnici za tajnika in gosp. Tomaž Drnjač, učitelj v Sevnici za knjižničarja. — Račun preteklega leta predlagal je blagajnik g. Jakob Kavčič. Očitna zahvala vrlemu rodoljubu, ki je v tako lepem redu oskrboval blagajnico. — Za zimski čas letošnjega leta določil je novoizvoljeni odbor sledeče veselice: 19. januarja „besedo“ s plesom, — 2. februarja na spomin Vodniku besedo z gledišcino igro „Župan“ in plesom, — 23. februarja veliki ples.

Iz Trsta 4. jan. A. Z. *(Da se resnica prav spozná, je čuti treba dva zvoná.)* Po tem pravilu sprejmite „Novice“ popravo zadnjega V-ovega dopisa. — Gosp. N— je sicer rojen Slovenec (iz Ljubljane), al ko bi vse rojene Slovence in za svojo očetnjavo otrpnjene može po slovenskih in tujih mestih vvrstovali med branitelje ravnopravnosti naše, motili bi se zeló. Gosp. L— je res sin slovenskih starišev; vendar dandanes ne štejemo med Slovence slednjega možá, ki pet besedí zná slovenski spregovoriti in zlasti ga ne štejemo med svoje rodoljube, ako se s svojim ponašanjem ne kaže našega. Učiteljica v slovenskem Ščednu tudi ni L— (ravnatelja) hči. Sploh omenjena moža nimata med svojimi otroci niti sina niti hčere, ki bi le besedico slovenski znala. Ne eden izmed njih se slovenskega ne učí. Tù se res kot mnogokrat rodoljubje po sadu spozná! O gospodu P. pa ne rečem druzega kot to, da birokratizem ne bode slovenski reči na noge pomagal. In v omenjenem odboru (za volitev) se tudi niso menili za Slovence in niti zato, kako bi slovenske zastopnike pomnožili; misel nekterih je bila le ta, da bi kacega šolnika v mestni odbor poslali. Vladni uradniki nam ne bodo pomagali; oni podpirajo, ker se Italijanov bojé, le italijanski živelj. Slavjanska zavest in krepka edinost med tukajšnjimi Slovenci, Hrvati in Srbi bi s slovensko okolico vred utegnila napraviti v mestnem odboru zdatno stranko slovenskih odbornikov. Al žalibog, da še pogrešamo takega kompaktnega edinstva!

V Kanalu 3. jan. — Na novega leta dan zvečer smo odprli vprvo našo čitalnico. Predsednik častiti g. Ivan Wolf so zbor začeli s primernim ogovorom, po kterem so naši vrli pevci nekoliko slovenskih pesmi prav izvrstno peli. Po dokončanem zboru bil je skupni obed, kterega so nam pevci zopet sladili z lepimi pesmicami. Veča čitalničina slovesnost bode pa še le drugi ali tretji teden po veliki noči, kar se bo že ob pravem času na znanje dalo. Živila čitalnica naša!

Novomesto 1. jan. T. — Začeli smo novo leto in sicer s prav strogo zimo in obilnim snegom. Vkljub mrzli zimi smo pa vendar končali preteklo leto s prav gorkim srcem v čitalnici, ktera nam je napravila včeraj jako vesel večer staremu letu na slovó. Razveseljevali so nas štirje gospodje z umetno godbo dveh overtur iz spevoiger „La madame blanché“ in „Italiani in Algiere.“ Dalje smo slišali ljubeznjivi potpourri iz spevoigre „Lucija di Lamermoor“ štiroročno na glasoviru, in med vse to so bili upleteni še lepi govori hrvaške pesmi „Putnik“ od Preradovića, potem dva samospeva „Na goro“ od Flajšmana, „Pobratimija“ od Ipavca in pa dvospev „Zgubljena vera“ od Kam. Mašeka. Peli ste te dve pesmici gospodičini Durini-ova in Koračinova; mili visoki prve, nenavadno krepki in globoki glas druge gospodičine izbudila sta občno dopadajenje. Končalo je besedo srečkanje darovanih raznih dobitkov, ktero je med smehom prav veselo od rok šlo. Na vse zadnje pa smo se še malo zavrtili in tako rajaje stopili v novo leto, od kterega želimo in za to Boga prosimo, da bi našemu slovenskemu narodu prijaznejše bilo nego preteklo, in da bi se kdaj začele spolnovati besede našega neumrlega Prešerna: „Vremena bodo Kranjcem se zjasnile, jim milejše zvezde kakor zdaj sijale.“ Tolažimo se s tem, da še zmirom je konečno pravica zmagala, in se trdno držimo gesla: kdor zaupa v Boga in ima čisto vest, temu ni treba se ničesa bati, ako tudi svet ide na komade. — Ako se pri tej priliki, ko je leto preteklo, ozremo na delavnost tukajšnje čitalnice, posebno gledé na domače gledišče, očitno je, da vkljub vsem zaprekam in hudobnim oviram, ki smo jih doživeli posebno v prvem poletji, je odlično marljiva bila. Zasluga tega pa v prvi vrsti gré rodoljubni gospodičini Zajdlnovi, in v drugi vrsti gospodičini Šulcevi in gosp.

*) Naj bi to brali tudi tisti Kranjci, kterim je trn v peti to, da „Novice“ ne ostajajo zgolj le na kmetijskem polji, ampak so se v 1848. letu podale tudi na narodno in politično polje. Naj bi si to premembo štajarskega lista „ad notam“ vzeli tudi oni gospodje kranjske kmetijske družbe, ki so ob stoletnici njeni zahtevali izdajanje zgolj poljedelskega in gospodarskega lista. Štajarci imajo vendar dokaj političnih listov, in vendar je ondašnja kmetijska družba za potrebno spoznala znanstveno suhoparnost združevati z zanimivostjo politično. Nam je to velika satisfakcija. Vred.